

POSUDOK

na habilitačnú prácu PhDr. Jarmily Bobokovej, CSc.: *M. M. Speranskij. Portrét reformátora*. Bratislava 2012. 113.s. ISBN 978-80-8127-055-0

Problematika vnútropolitického vývoja Ruska v 18. - 19. storočí patrí v slovenskej historiografii k témam pertraktovaným veľmi sporadicky. Je pravdou, že aj samotná ruská historiografia v posledných desaťročiach uprednostňovala výskum dejín 20. storočia, no v posledných rokoch sa pozornosť ruských bádateľov presúva aj na staršie obdobia ruských dejín. Do pozornosti historikov sa dostávajú nové témy spoločenského, sociálneho, kultúrneho vývoja krajiny, ale aj osobnosti, ktorých aktivity v rôznych oblastiach ich činnosti boli prelomovými a oni sami dostali v ruských dejinách prívlastok reformátori. K týmto osobnostiam sa nesporne radí aj Michail Michailovič Speranskij (1772 – 1839).

PhDr. Jarmila Boboková, CSc, patrí k tým slovenským historikom, ktorí sa výskumu ruských dejín venujú dlhodobo a systematicky. Jej vedecko-výskumné zameranie i publikačná činnosť sú dôkazom toho, že ústrednou témou jej vedeckého záujmu je obdobie ruského novoveku (presnejšie konca 18. storočia a prvej polovice 19. storočia) a osobnosť Michaila Michajloviča Speranského. Výsledok jej niekoľkoročného štúdia života a práce uvedeného ruského štátnika a politického mysliteľa je finalizovaný v predloženej monografickej práci *M. M. Speranskij. Portrét reformátora* (Bratislava 2012).

PhDr. Jarmila Boboková, CSc. rozdelila monografickú prácu do šiestich kapitol. V prvej kapitole charakterizovala vnútropolitickú situáciu v Rusku v období nástupu na trón Alexandra I., pričom poukázala na skutočnosť, že mladý cár si dobre uvedomoval nevyhnutnosti prechodu Ruska k reformám. Do tohto širšieho historického kontextu zasadila autorka osobnosť M. M. Speranského. V nasledujúcich kapitolách práce približuje počiatky formovania jeho politických názorov i prostredie, z ktorého vyšiel až po jeho etablovanie sa v štruktúrach ruskej štátnej správy. Tretia a štvrtá kapitola práce sú venované vrcholu politických aktivít M. M. Speranského a charakteristike reforiem, ktoré realizoval v Rusku v rokoch 1809 – 1811. Osobitú pozornosť venovala autorka analýze ústrednému konštitučnému projektu M. M. Speranského Úvod k Zbierke štátnych zákonov (1809), ktorý obsahoval v najkoncentrovanejšej podobe jeho štátoprávne názory. M. M. Speranskij navrhoval za základ všeobecnej reformy rozdelenie moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu,

s garanciou občianskych práv obyvateľov. Autorka podotýka, že „reformy Speranského predstavovali široký program „revolúcie zhora“ a v kruhoch ruskej feudality sa stretli s nepochopením“. Reformy M. M. Speranského a zmeny, ku ktorým v Rusku začalo dochádzať mali svojich prívržencov i odporcov. Postupne sa odporcom reforiem podarilo preniknúť aj k cárovi, spochybníť činnosť M. M. Speranského, ale aj nevyhnutnosť reforiem v Rusku. Pádu M. M. Speranského, ukončeniu jeho politickej kariéry a vyhnanstvu venovala autorka piatu kapitolu monografickej práce. Autorka v nej však poukazuje aj na to, že talentovaný politik sa presadil aj v odľahlých sibírskych mestách. Po zmene postoja cára k osobe reformátora sa M. M. Speranskij vypracoval najskôr na post gubernátora Penzy a neskôr sa stal generálnym gubernátorom Sibíri v Toboľsku. Na tomto poste pripravil plán administratívnej a súdnej reformy Sibíri, s ktorým sa vrátil z vyhnanstva späť do Peterburgu. No napriek tomu sa až do svojej smrti už nikdy nevrátil na piedestál ruskej politiky, tam, kde bol pred svojim vyhnanstvom. Poslednú kapitolu monografickej práce venovala autorka analýze prác ruskej historiografie venovaných analyzovanej osobnosti ruského spoločenského a politického vývoja na začiatku 19. storočia. Monografická práca J. Bobokovej je v závere doplnená dokumentačnou prílohou, ktorá obsahuje prácu M. M. Speranského Vvedenije k uloženiju gosudarstvennych zakonov (plan vseobščego gosudarstvennogo obrazovanija) v ruskom jazyku.

Pri spracovaní monografickej práce autorka vychádzala z pôvodných prác M. M. Speranského, z publikovaných edícií dokumentov, z rozsiahlej sekundárnej literatúry, využila aj dobové periodiká a elektronické zdroje. Prehľad bibliografických odkazov uvedených v závere monografie, ale aj historiografická analýza tvoriaca už spomínanú šiestu kapitolu práce, sú dostatočným dôkazom autorkinej dokonalej orientácie v existujúcich prameňoch a literatúre, ale aj o jej znalosti súčasného stavu spracovania vybranej problematiky v ruskej historiografii.

Monografická práca PhDr. Jarmily Bobokovej, CSc. je biografickou črtou, ktorá syntetizujúcim spôsobom charakterizuje život a činnosť ruského reformátora začiatku 19. storočia Michaila Michailoviča Speranského. Monografická práca nepochybne obohatila slovenskú historiografiu o poznanie života ďalšej postavy ruských dejín, ktorá vplyvom objektívnych, ale aj subjektívnych skutočností upadla alebo musela upadnúť do historického zabudnutia, aby sa k nemu jeho potomkovia o niekoľko desaťročí opätovne vrátili. K pozitívam práce patrí logická štruktúra práce i samotný výber témy. Kladne hodnotíme je tú skutočnosť, že PhDr. Jarmila Boboková, CSc. svoj odborný záujem zamerala na tú etapu

ruských dejín – začiatok 19. storočia, ktorej pracovaniu v slovenskej historiografii bolo veľmi sporadické až absentujúce.

Napriek pozitívnemu hodnoteniu práce si dovoľíme položiť do diskusie niekoľko otázok a postrehov. Autorka v úvode monografie uvádza, že sa k sledovanej problematike objavili nové archívne materiály, ktoré doteraz neboli bádateľmi spracované. O aké materiály išlo? Zaujímalo by nás tiež, ako vníma postavenie M. M. Speranského v ruských dejinách samotná autorka a ako hodnotí jeho prínos pre ďalší rozvoj Ruska. V 19. storočí zasiahlo do vnútropolitického vývoja v Rusku niekoľko reformátorov, ktorí sa pokúsili o reformy štátneho zriadenia, politického systému či ekonomického vývoja. Je autorke známe do akej miery reformy M. M. Speranského ovplyvnili reformnú činnosť Vyšnegradského alebo grófa S. Witteho? Nakoniec si dovoľíme si otvoriť ešte jednu otázku. Niektoré ruské pramene považujú M. M. Speranského za zakladateľa ruského liberalizmu. Nestretla sa autorka pri štúdiu literatúry s tým, ako hodnotili osobnosť M. M. Speranského príslušníci strany konštitučných demokratov?

Záverom môžeme konštatovať, že monografická práca PhDr. Jarmily Bobokovej, CSc, je kvalitnou prácou erudovanej autorky, ktorá obohatí poznávanie dejín Ruska v slovenskom prostredí.

Práca PhDr. Jarmily Bobokovej, CSc. *M. M. Speranskij. Portrét reformátora* spĺňa kritéria kladené na habilitačnú prácu a **odporúčam ju k obhajobe** a po jej úspešnom priebehu navrhujem PhDr. Jarnile Bobokovej **udelenie vedecko-pedagogickej hodnosti docent v odbore všeobecné dejiny.**

V Prešove 20. 12. 2013

doc. PhDr. Ľubica Harbuľová, CSc.